

ОБЛКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ДОСТОВІРНИХ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Незважаючи на те, що бухгалтерський облік регламентується загальними нормативними документами, які є обов'язковими для всіх підприємств, у кожного з них можуть бути різними мета і завдання. Рекомендації, які використовуються для управління одним підприємством і вигідні для нього, можуть бути шкідливі і невиконані для іншого. В зв'язку з цим актуальним є розгляд різних підходів до так званої оптимізації фінансово-господарської діяльності підприємства, основою якої, на нашу думку, і повинна стати вибрана підприємством облікова політика.

Коли мова заходить про оптимізацію, то відразу виникає питання про фактори, які впливають на об'єкт оптимізації. Що стосується облікової політики підприємства, то на її вибір і формування впливають такі фактори:

- форма власності та організаційно-правова форма (ТзОВ, АТ, СП, ДП тощо);
- вид діяльності чи галузі підпорядкування (комерційна діяльність, будівництво, промисловість тощо);
- обсяги виробництва, середньоспискова чисельність працівників тощо;
- відносини із системою оподаткування (звільнення від різного виду податків, зменшення ставок податків, надання пільг з оподаткування);
- можливість самостійних дій з питань ціноутворення;
- стратегія фінансово-господарського розвитку (мета і завдання економічного розвитку підприємства на довгострокову перспективу, напрямки інвестицій, які будуть надані, тактичні підходи до вирішення перспективних завдань);
- наявність технічного оснащення функцій управління (забезпечення ЕОМ засобами оргтехніки, програмними засобами);
- наявність ефективної системи інформаційного забезпечення підприємств (за всіма необхідними для підприємства напрямками);
- рівень кваліфікації бухгалтерських кадрів, економічної сміливості та ініціативності керівників підприємства;
- система матеріального заохочення ефективної роботи працівників підприємства і матеріальної відповідальності за коло обов'язків, що виконуються [1, с. 19—20].

Тільки прийняття до уваги всієї сукупності наведених факторів допоможе правильно підійти до формування облікової політики, підприємства,

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (ст. 1) від 16 липня 1999 р. №996-XIV та п. 3 П(с)БО «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 31 березня 1999 р. № 87, під обліковою політикою слід розуміти сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [2, 10, с. 155].

Відповідно до визначення принцип бухгалтерського обліку — це правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні результатів у фінансовій звітності. До них відносять принципи автономності, безперервності діяльності підприємства, періодичності історичної собівартості, нарахування у відповідності доходів і витрат, повного висвітлення, послідовності, обачності, превалювання змісту над формою та принцип єдиного грошового вимірника.

У межах, визначених принципами відповідно до положень стандартів бухгалтерського обліку підприємство самостійно визначає методи і процедури оцінки та відображення в реєстрах окремих елементів активів, зобов'язань та капіталу [3, с. 98].

Це вимагає певних професійних навиків, які повинні базуватись не тільки на знанні нормативних актів, а й на власних професійних судженнях щодо вибору і обґрунтування методів обліку, оскільки облікова політика впливає на формування достовірних фінансових результатів діяльності підприємства. Це визначає її особливо важливе значення для методології бухгалтерського обліку в період переходу до ринкової економіки.

Суттєвими аспектами облікової політики, що впливають на фінансові результати діяльності підприємства, є:

- порядок і критерії розмежування засобів праці в бухгалтерському обліку на основні засоби і малоцінні предмети;
- методи нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів;
- варіанти погашення вартості малоцінних і швидкозношуваних предметів, які знаходяться в експлуатації;
- варіанти оцінки запасів;
- варіанти обліку затрат на виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг), розподілу загальноновиробничих витрат між об'єктами обліку і калькулювання;

- порядок обліку і віднесення на затрати виробництва витрат майбутніх періодів;
- правила обліку процесу реалізації;
- варіанти визначення доходу від реалізації продукції (робіт, послуг);
- порядок формування резервів для забезпечення майбутніх витрат і платежів;
- порядок обліку розподілу (використання) прибутку;
- порядок визначення величини резерву сумнівних боргів;
- порядок обліку і відображення доходів майбутніх періодів і позареалізаційних доходів звітного періоду;
- порядок обліку і оцінки кредитів банків і позик інших підприємств;
- варіанти фінансування і обліку затрат на ремонт основних засобів;
- варіанти відображення на рахунках операцій по заготівлі і придбанню товарно-матеріальних цінностей і випуску готової продукції;
- методи виробничого і варіанти зведеного обліку витрат на виробництво продукції (робіт, послуг);
- форми бухгалтерського обліку і порядок ведення обліку майна зобов'язань і господарських операцій на рахунках;
- порядок організації і проведення інвентаризації майна і фінансових зобов'язань та відображення обліку лишків і недостач, виявлених при інвентаризації;
- порядок оформлення і подання внутрішньовиробничої звітності;
- варіанти організації бухгалтерського обліку, внутрішні правила і посадові інструкції;
- система внутрішнього господарського контролю.

Необхідно зазначити, що виконання вище перерахованих правил є обов'язковим.

Розглянемо, як може вплинути на формування фінансових результатів, а отже, і на прийняття рішень застосування окремих зазначених вище аспектів облікової політики.

Вибираючи метод нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів, підприємства повинні враховувати його вплив на облік основних засобів та величину прибутку. Згідно із П(с)БО 7 «Основні засоби» амортизація основних засобів визнається витратами, виходячи із суми амортизаційних відрахувань, основаних на вартості основних засобів, термінів

експлуатації чи очікуваного обсягу виробленої продукції і прийнятих підприємством методів нарахування амортизації.

Вибір методу оцінки вибуття запасів згідно з П(с)БО 9 «Запаси» впливає на собівартість реалізації товарно-матеріальних цінностей і відповідно на фінансовий результат за звітний період. Зокрема, в період зростання цін на запаси використання методу у ФІФО призведе до зниження собівартості, але збільшить прибуток і завищить оцінку залишків запасів в балансі. Метод ЛІФО в тих же умовах завищує собівартість і знижує залишки матеріалів у балансі. При виборі того чи іншого методу оцінки запасів підприємству необхідно передбачати вплив кожного з них на фінансовий результат.

Підприємствам надано також право вибору одного із варіантів нарахування зносу на малоцінні необоротні активи. Перший варіант передбачає нарахування зносу 50 % при передачі в експлуатацію і 50% — при списанні з балансу і другий варіант — 100% при списанні з балансу. Вибраний метод також впливає на фінансовий результат і вибір його залежить від кількості необоротних активів та їх питомої ваги в загальній кількості активів.

П(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість» передбачено нарахування резерву сумнівних боргів, величина якого визначається виходячи з платоспроможності окремих дебіторів, або на основі класифікації дебіторської заборгованості. Нархована сума резерву сумнівних боргів за звітний період включається до складу операційних витрат і вибраний метод теж по-різному вплине на фінансовий результат.

Доходи, пов'язані з наданням послуг, визнаються згідно з П(с)БО 15 «Дохід», виходячи із ступеня завершення операції з надання послуг на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінений результат цієї операції. Оцінка ступеня завершеності операції з надання послуг проводиться: вивченням виконаної роботи, визначенням питомої ваги обсягу послуг, наданих на певну дату [4, с. 328].

Недотримання вказаних правил призведе до спотворення картини фінансового та майнового стану підприємства і буде трактуватись як неправильне ведення бухгалтерського обліку. Необхідно також зазначити, що загальноприйняті правила це не стопроцентна уніфікація облікового процесу, вони тільки встановлюють основні моменти в побудові системи бухгалтерського обліку.

Таким чином, при формуванні облікової політики підприємства щодо конкретного напрямку ведення і організації бухгалтерсь-

кого обліку здійснюється вибір одного варіанта із кількох, які визначені законодавчими і нормативними актами, що входять до системи регулювання обліку. Якщо така система не встановлює варіантів ведення бухгалтерського обліку з конкретного питання, то при формуванні облікової політики підприємство самостійно здійснює розробку відповідного варіанта, керуючись загально-методологічними підходами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. — Т.: ЖІТІ, 2000. — 608 с.
2. Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні: Закон. Положення. Інструкції. 36. норм.-прав. актів / Упоряд. Д.О. Горлов, І.В. Шпак. — К.: Юрінком Інтер, 2000 — 232 с.
3. *Шерстюк О. Л.* Облікова політика як основа формування фінансової звітності // Регіональні перспективи. — 2001 р. — № 2—3. — С.98—100.
4. *Ямворко Г. А.* Вплив облікової політики на фінансові результати підприємства // Бухгалтерський облік в Україні на початку XXI століття: Тези доповідей. Міжнародна науково-практична конференція. 2001. — Львів. — 26—27 квітня. — С. 326—330.

О. А. МЕЛЬНИЧУК, ст. викладач

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА АНАЛІЗ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ

Розвиток ринкових відносин в Україні потребує підвищення ефективності господарювання. Важливого значення набуває економія всіх ресурсів на підприємстві, а також ефективне використання трудових ресурсів. Особливої актуальності набуває показник продуктивності праці. Своєчасний і правдивий облік виробітку робітників та аналіз факторів, що ведуть до зниження продуктивності праці, дають можливість виявити приховані резерви підвищення продуктивності праці на підприємстві.

Інформаційне забезпечення та облік продуктивності праці

Продуктивність праці — найважливіший показник ефективного використання трудових ресурсів і головний фактор зростання обсягів виробництва.